

О Т Ч Е Т

за изпълнението на

Програма за подобряване качеството на атмосферния въздух

в Община Бургас

за периода 01.01.2017 г. - 31.12.2017 г.

Със Заповед № РД-969/21.12.2013 г. на Министъра на околната среда и водите за определяне на районите за оценка и управление на КАВ и на зоните, в които са превишени нормите с допустимите отклонения, Община Бургас е включена в район за оценка и управление на КАВ "Югоизточен" с код BG0006, и е посочена като зона/териториална единица с превишаване нормите за показатели: серен диоксид (SO₂), фини прахови частици (ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}) и озон (O₃).

Разработената **Програма за подобряване качеството на атмосферния въздух в Община Бургас 2016-2020 г.**, за краткост наричана Програма за подобряване на КАВ, е приета на заседание на Общински съвет Бургас на 29.03.2016 г.

Програмата е изготвена в съответствие с изискванията, поставени в чл.27, ал.1 от Закона за чистотата на атмосферния въздух и Наредба №12/15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух на МОСВ и МЗ.

Програмата за подобряване на КАВ на Община Бургас е с обхват за замърсителите: фини прахови частици (фракции ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2.5}), серен диоксид (SO₂) и озон (O₃). Времевият хоризонт на програмата е за периода 2016 - 2020 година.

Общинската програма е насочена към анализ на съществуващите източници на замърсяване, които биха могли да бъдат причина за нарушеното КАВ, както и определянето на адекватни и изпълними към настоящата ситуация мерки за подобряване на качеството на атмосферния въздух (КАВ) на територията на Община Бургас и достигане на съответствие с нормите.

Изпълнението на Програмата е заложено за следните периоди:

- краткосрочен – изпълнение в рамките на 12 -18 месеца;
- средносрочен – изпълнение в рамките на 2 години;
- дългосрочен – до 2020 г.

Основната цел на програмата е подобряване качеството на атмосферния въздух на територията на Община Бургас. За постигане на основната цел са определени следните подцели:

- Свеждане на броя превишения на средноденонощната норма за ФПЧ₁₀ до нормативно допустимия – 35 бр./год.;

- Намаляване на средногодишната концентрация на ФПЧ₁₀ и поддържането ѝ под установената СГН от 40 µg/m³;

- Поддържане нивата на SO₂ под СЧНОЧЗ от 350 µg/m³ и недопускане превишения на средноденонощна норма от 125 µg/m³;

- За ФПЧ_{2.5} – да бъде спазена средногодишна норма 25 µg/m³, във връзка с опазване на човешкото здраве;

- За озон - да се спазва краткосрочна целева норма 120 µg/m³, във връзка с опазване на човешкото здраве. Да не се допуска превишаване на КЦН повече от 25 пъти в рамките на една календарна година, осреднено за три или пет годишен период.

Като неразделна част от настоящия отчет на Програмата за подобряване на КАВ в Община Бургас за периода 01.04.2017 г. – 31.12.2017 г. се явява Приложение N 1 – Отчет на изпълнените мерки и действия, заложи в Плана за действие към Програмата.

Към 31.12.2017 г. на територията на Община Бургас са функционирали следните пунктове за мониторинг качеството на въздуха, включени в Националната система за контрол качеството на атмосферния въздух:

АИС кв. Долно Езеро – извършват се непрекъснати измервания на следните замърсители на атмосферния въздух: бензен, въглероден оксид, сяроводород, метанови и неметанови въглеводороди, азотни оксиди, озон, PM_{10} и серен диоксид.

Районът основно попада под въздействието на промишлените инсталации на “Лукойл Нефтохим Бургас” АД и промишлените предприятия, разположени източно от кв. Долно Езеро. Допълнително съществено влияние оказва и комунално-битовата дейност на квартала, основно през зимния период - битовото отопление на населението с твърди горива.

АИС к-с “Меден Рудник” – извършват се непрекъснати измервания на следните замърсители на атмосферния въздух: бензен, въглероден оксид, сяроводород, азотни оксиди, озон, PM_{10} и серен диоксид.

Районът попада под въздействието на “Лукойл Нефтохим Бургас” АД, емисиите от утаителните басейни на рафинерията и Южната промишлена зона на Бургас. Тъй като к-с “Меден Рудник” не е включен в системата за централно топлоснабдяване и не е газоснабден, през зимния сезон допълнително негативно влияние оказват емисиите от домашното отопление на твърдо гориво. Значима част от общите емисии на азотни оксиди и фини прахови частици се формират и от автомобилния транспорт.

ДОАС система OPSIS – контролира следните замърсители: бензен, азотен диоксид, озон, серен диоксид, стирен, толуен и ксилени. Системата е разположена в к-с „Лазур“, на сградата на РИОСВ Бургас. Там съществува и ръчен пункт за контрол замърсяването с фини прахови частици, като данните са с индикативен характер.

Мобилна станция за контрол качеството на въздуха на Община Бургас – въведена в експлоатация на 16 април 2011 г. Мобилната лаборатория е единствената в страната автоматизирана общинска станция и чрез нея се следят нивата на осем замърсители на атмосферния въздух – серен диоксид, азотни оксиди, озон, бензен, стирен, сяроводород, фини прахови частици PM_{10} и фини прахови частици $PM_{2.5}$. Мобилният характер на станцията позволява тя да бъде разполагана на различни места – на територията на всички жилищни комплекси и квартали на Бургас и всички съставни селища на общината. В допълнение:

- снабдена е с GPRS, която автоматично подава координатите на станцията и нейното местоположение се визуализира на картата на Бургас;
- качеството на данните се гарантира посредством автоматично калибриране на уредите и анализаторите;
- тя е една от малкото в страната, чрез които се следи нивото на замърсителя фини прахови частици $PM_{2.5}$;
- за фините прахови частици се получават реални часови стойности, а не една осреднена за 24 часа – това в съчетание със следените метеорологични параметри позволява да се идентифицират конкретни случайни или извънредни събития в рамките на деня;

- чрез Интернет, Мобилната станция предава в реално време данните за контролираните замърсители; пак в реално време тези данни се визуализират на Интернет страницата на Община Бургас www.burgas.bg, раздел «Околна среда», Качество на атмосферния въздух, както и на електронните информационни табла – на сградата на общината, на тези в ТД Долно Езерово, к-с «Славейков» и к-с «М.Рудник».

Анализът на обобщените данни от пунктовете за мониторинг качеството на атмосферния въздух на Бургас за 2017 г. за изпълнение на разписаните цели на Програмата за подобряване на КАВ показва следното:

Серен диоксид

Замърсителят е бил контролиран във всички пунктове за мониторинг; средната годишна стойност от всички пунктове за Бургас е **10.3 мкрг/м3**, което е значително под определената средноденонощна норма за опазване на човешкото здраве от 125 мкрг/м3 /Наредба N 12 от 15.07.2010 г. не определя средногодишна норма/.

Обобщените данни от Мобилната станция за КАВ от 8-те точки в гр. Бургас, където е била разполагана станцията през годината показват средна стойност от 12.0 мкрг/м3.

Сравнителният анализ показва повишение на фоновите концентрации за този замърсител спрямо регистрираните през 2016 г. с 1.7 мкрг/м3.

През отчитаната 2017 г. няма регистрирани превишения на средно-часовите и средно-денонощните норми за ОЧЗ, както няма и регистрирани превишения на алармения праг на замърсителя в нито един от пунктовете за мониторинг.

Извод: Нивата на замърсителя не създават проблем по отношение качеството на въздуха в Бургас. *Целите, заложенни в Програмата за КАВ са изцяло изпълнени.*

Азотен диоксид (като прекурсор на озон)

Замърсителят е бил контролиран във всички пунктове за мониторинг; средната годишна стойност от всички пунктове за Бургас е **19.7 мкрг/м3** при норма от 40 мкрг/м3.

Обобщените данни от Мобилната станция за КАВ от 8-те точки в гр. Бургас, където е била разполагана станцията показват средна стойност от 21.1 мкрг/м3.

Сравнителният анализ показва, че спрямо 2016 г. няма движение (завишение) във фоновите концентрации за този замърсител.

През 2017 г. чрез Мобилната станция за КАВ с местоположение Терминал „Славейков“ са регистрирани 2 превишения на СЧНОЧЗ; няма регистрирани превишения на алармения праг на замърсителя в нито един от контролните пунктове.

Извод: Нивата на замърсителя не създават проблем по отношение качеството на въздуха в Бургас. *Целите, заложенни в Програмата за КАВ са изпълнени.*

В същото време е факт, че замърсяването с азотни оксиди в близост до натоварени кръстовища и пътни артерии, основно през летния сезон, поддържат относително завишени концентрации, макар и да не се регистрира превишение на допустимите норми. Положителен ефект за поддържане изпълнението на целите на Програмата ще окаже извеждането на транзитния автомобилен поток от градското ядро във

връзка с изпълнение на проекта за разширение на ул. „Крайезерна“ и отварянето ѝ за движение, което се в края на 2017 г.

Озон

Замърсителят е бил контролиран в двете АИС - в кв. Долно Езерово и к-с “М. Рудник”, чрез системата OPSIS и Мобилната станция за КАВ; средната годишна стойност от всички пунктове за мониторинг е 52.1 мкрг/м³, докато средната стойност за предходната 2016 г. е била 50.3 мкрг/м³.

Обобщените данни от Мобилната станция за КАВ от 8-те точки в гр. Бургас, където е била разполагана станцията показват средна стойност от 62.6 мкрг/м³ спрямо 46.7 мкрг/м³ през предходната 2017 г.

През отчитаната 2017 г. в АИС кв. Долно Езерово са регистрирани 2 броя превишения на праговете за здравна защита, а чрез Мобилната станция за КАВ – 26 броя превишения на ПЗЗ; няма регистрирани превишения на праговете за информиране на населението в нито един от пунктовете за мониторинг.

Извод: Нивата на замърсителя не създават проблем по отношение качеството на въздуха в Бургас. *Целите, заложиени в Програмата за КАВ са изпълнени.*

Фини прахови частици ФПЧ₁₀

Двете АИС – в кв. Долно Езерово и к-с “М. Рудник”, Мобилната станция за КАВ и пунктът до сградата на РИОСВ /ръчно пробонабиране, с индикативен характер/ са пунктовете, в които се контролират концентрациите на фини прахови частици (PM₁₀). Средногодишната стойност от всички пунктове за контрол е 27.9 мкрг/м³ – стойност, която е под определената годишна норма. Спрямо 2016 г. се наблюдава 5% намаление на фоновото ниво за този замърсител, което доказва, че изпълняваните мерки дават резултат. Въпреки това налице са относително високи нива на замърсяване с фини прахови частици за всички пунктове, особено за кв. Долно Езерово, където в годишен аспект е превишена допустимата годишна норма – измерена средна концентрация 46.0 мкрг/м³ при норма от 40 мкрг/м³; тази средна концентрация на годишна база надвишава и регистрираната през 2016 г. от 45.3 мкрг/м³.

Обобщените данни от Мобилната станция за КАВ за всички местоположения показват средно-годишна стойност 21.9 мкрг/м³, което не превишава годишната норма.

В сравнителна таблица за 2016 и 2017 г. по-долу са представени броя дни с превишения над СДН по пунктове, за топло и студено полугодие:

Пункт	2016 г.		2017 г.	
	Зима 01.11.-31.03.	Лято 01.04.-30.10.	Зима 01.11.-31.03.	Лято 01.04.-30.10.
АИС Долно Езерово	88 (79%)	24	94 (80%)	23
АИС „Меден Рудник“	15 (100%)	-	7 (100%)	-
Ръчен OPSIS	30 (79%)	8	25 (86%)	4
Мобилна станция КАВ	11 (79%)	3	24 (96%)	1

През 2017 г. превишаване на СДН, определена в Наредба N 12/15.07.2010 г., е било регистрирано в **117 дни за АИС Долно Езерово**; 7 дни за АИС Меден Рудник; 25 дни за Мобилната станция за КАВ и 29 дни в пункта с ръчно пробонабиране на РИОСВ Бургас, при допустими по Наредба 12 до 35 дни в годината.

Като най – замърсен пункт за PM_{10} се определя АИС Долно Езерово.

Причини: Като източник на замърсяването на въздуха с фини прахови частици доминиращата роля е на битовото отопление с твърди горива през студеното полугодие (над 80% от дните с превишения на нормите), като не се подценява и приносът на автомобилния транспорт; предвидено е да се поддържа интензивното почистване и миене на всички основни улици и през 2018 г.

Извод: Замърсяването с фини прахови частици продължава да бъде основен проблем за КАВ в Бургас. За разрешаването му се търси прилагане на финансови и законодателни мерки на национално ниво за битовото отопление на гражданите през студените месеци, с приоритет за използване на централно топлоснабдяване, природен газ и еко-пелети и брикети за сметка на въглища и дърва; на общинско ниво и през 2018 г. ще продължи прилагането и изпълнението в пълна степен на заложените мерки в Плана за действие към Програмата за подобряване на КАВ, което ще гарантира спазване на допустимите норми и предотвратяване на по-нататъшно замърсяване. Предвидено е разработването на проект за намаляване замърсяването с ФПЧ в кв. Долно Езерово, с който да кандидатстваме за финансиране по ОПОС 2014-2020, Ос Въздух. В същото време отчитаме и безспорния факт, че фоновото ниво на замърсителя бележи намаление спрямо предходната година (като обобщен индикатор – средно-годишна стойност от всички пунктове), но проблемът с наднорменото замърсяване на въздуха с фини прахови частици остава нерешен за кв. Долно Езерово.

Фини прахови частици ФПЧ_{2.5}

Единствено Мобилната станция за КАВ измерва и регистрира нивото на замърсяване с фини прахови частици – фракция 2.5. Средногодишната стойност за отчитаната 2017 г. е 9.2 мкрг/м³ – концентрация, която е под определената годишна норма от 25 мкрг/м³.

Извод: Нивата на замърсителя не създават проблем по отношение качеството на въздуха в Бургас. *Целите, заложенни в Програмата за КАВ са изпълнени.*

Обобщена информация за контролирани основни и специфични замърсители на атмосферния въздух, извън обхвата на Програмата за подобряване на КАВ:

Сяроводород

Замърсителят е бил контролиран във всички пунктове за мониторинг; средната годишна стойност от всички пунктове за Бургас е **0.0018 мг/м³** при СДН от 0.003 мг/м³; спрямо 2016 г. се отчита понижение във фоновите нива с около 30%.

Обобщените данни от Мобилната станция за КАВ от 8-те точки в гр. Бургас, където е била разполагана станцията показват средна стойност от 0.0015 мг/м³.

Общо в работата на АИС са регистрирани 47 превишения на СЧН в кв. Долно Езерово при 8 221 часови проби, т.е. в 0.6% от часовете с пробонабиране.

При оценка нивата на замърсяване със сяроводород във въздуха и съгласно писмо от ИАОС следва да се има предвид факта, че пределно допустимите

концентрации за сероводород в атмосферния въздух ($5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ПДКм.е. и $3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ПДКср.дн.) се обосновават на сензорния ефект или предизвиквания обонятелен дискомфорт, който е възможен при концентрации над $7 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Регистрираните в България концентрации са далеч по-ниски от препоръчаната от Световната здравна организация по токсичен ефект стойност от $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$ за 24 - часова експозиция, над която е възможно да бъдат провокирани здравни ефекти върху хората. Най-ниската концентрация, за която е доказано вредно въздействие (дразнене на лигавицата на очите) е $15\,000 \mu\text{g}/\text{m}^3$ за 24 - часова експозиция.

Причини: Основна причина за регистрираните превишения на СЧН на замърсителя сяроводород е дейността на инсталациите на „Лукойл Нефтохим Бургас“ АД.

И през 2017 г. бе прилаган много стриктно актуализирания Оперативен план за действие за недопускане на замърсяване на атмосферния въздух в прилежащите на „Лукойл Нефтохим Бургас“ АД населени места. Ежедневно в Дирекция „Околна среда“ се получават дневните доклади на оперативните дежурни с информация за състоянието на дейностите на производствената площадка и натоварването на отделните инсталации, статус на технологичния режим, настъпили събития и инциденти с риск от екологични последици, както и информация за постъпилите сигнали и предприетите действия.

Все още независимо от предприетите мерки, не може да се твърди, че проблемът с появата на миризма на сяроводород в кв. Долно Езеро е изцяло решен.

Бензен

Замърсителят е бил контролиран в двете АИС - в кв. Долно Езеро и к-с „М. Рудник“, чрез системата OPSIS и Мобилната станция за КАВ; средната годишна стойност е $1.2 \text{ мкрг}/\text{м}^3$, при СГН $5 \text{ мг}/\text{м}^3$, т.е. под определената годишна норма. Спрямо фоновите нива за 2016 г. няма регистрирано движение (завишение) в стойностите.

Обобщените данни от Мобилната станция за КАВ от 8-те точки в гр. Бургас, където е била разполагана станцията показват средна стойност от $1.1 \text{ мкрг}/\text{м}^3$.

Стирен

Замърсителят е бил контролиран чрез системата OPSIS и Мобилната станция за КАВ; средната годишна стойност от двата пункта за мониторинг е $0.7 \text{ мкрг}/\text{м}^3$, при среднонощна норма от $3 \text{ мкрг}/\text{м}^3$; за сравнение средната стойност за 2016 г. е била $0.6 \text{ мкрг}/\text{м}^3$.

Обобщените данни от Мобилната станция за КАВ от 8-те точки в гр. Бургас, където е била разполагана станцията показват средна стойност от $0.3 \text{ мкрг}/\text{м}^3$.